

Den urbana detektiven

Under sina etnografiska stadsvandringar riktar performancekonstnären Lisa Torell blicken mot den urbana miljön. Victoria Machmudov träffade henne i våras i samband med utställningen **Trottoaren, ett mästerverk**.

TEXT: VICTORIA
MACHMUDOV

Vi befinner oss på Marabouparken konsthall i Sundbyberg utanför Stockholm. Det är någon dag före nedtagningen av utställningen *Trottoaren, ett mästerverk* – eller ”avinstalleringen” som Lisa Torell själv väljer att kalla det. Tillsammans med kollegan Johanna Gustafsson Fürst har hon utvecklat en metod som kommit att ingå i bägges

konstnärliga praktiker och som går ut på att integrera besökarna i en nedtagningsprocess samt ge dem insyn i utställningsarbetet.

Samtidigt som konstnärerna plockar ihop stolar och tar ner upphängda verk tillsammans med publiken samtalar de om valen av verkens placering och reflekterar öppet kring resultatet. På lokalens vita väggar projiceras videoverk som ursprungligen kom till i dokumentationssyfte. Dessa utgör en del av Torells avhandling *Potential of the Gap*, ett forskningsprojekt som genom en platsrelaterad praktik berör frågor som kretsar kring offentlig kontra semi-offentlig plats, men också frågor kring den platsrelaterade konstens roll i ett musealt sammanhang.

– Utanför den här utställningen betyder egentligen verken ingenting eller andra saker, då är de bara lösa delar. Det är ihop med kontexten som de får sin specifika mening.

Konstnärlig forskning

Lisa Torell är utbildad vid Konstfack och har varit bosatt i Norge de senaste sex åren där hon undervisat och ägnat sig åt konstnärlig forskning på Kunsthögskolan →

»Stadsplaneringen avslöjar om det är ett samhälle som vi delar eller ett individsamhälle.

FOTO: JEAN-BAPTISTE BERANGER

FOTO: ERIC ANDERSSON

Lisa Torell visade sin utställning *Trottoaren, ett mästerverk* på Marabouparken konsthall våren 2019.

→ miet i Tromsø. 2016 gav hon i samarbete med Konstfrämjandet ut antologin *Plats till plats* i vilken hon tillsammans med åtta andra konstnärer delar med sig av sina tankar om platsrelaterad praktik. (Som barn tillbringade hon mycket tid i natur- och industriområden och det är så intresset och upptäckarlusten vuxit fram.) I över ett decennium har hon verkat i offentliga rum och granskat olika samhällens infrastruktur.

– I det offentliga rummet har man lika juridiska villkor, man har samma rättigheter. Men det är också ett rum där man tydligt kan känna om man är papperslös eller hemlös, där man som människa kan känna om man är exkluderad eller inkluderad. Det är en plats med en massa politik runtomkring och där vi alla på det hela taget har lika stor rätt att befinna oss, säger Lisa Torell och tillägger:

– Intressant nog innebär detta en dubbelhet som gör att man både är mer lika med alla samtidigt som man blir mer avklädd, medan när man till exempel jobbar med en konsthall är mer skyddad av den strukturella hierarkin som det innebär. Nakenheten är det som lockar mig till det offentliga rummet, och systemen där alla människor i oss syns.

Trottoaren i fokus

Kärnan i *Trottoaren, ett mästerverk* är en av de viktigaste gångytorna vi har, nämligen trottoaren. Lisa Torell blir lyrisk.

– Trottoaren är en fantastiskt offentlig plats! Den är inte till för konsumtion, utan bara för att skydda den enskilda personen från att bli påkörd av trafiken, för att den ska kunna ta sig fram.

Den specifika plats som undersöks behöver inte uppfylla några särskilda kriterier, menar Lisa Torell, som inom

ramen för forskningsprojektet, vid sidan om Tromsø, utforskat städer som Venedig, Gdansk, Istanbul och Norrköping. Varje land har sitt eget regelverk men gemensamt är att alla ingår i ett system och följer en struktur som Torell i sin tur kan förstärka.

– Varje plats är beroende av sin politik, tillsammans med publiken, och med en nyfiken blick!

I hennes videoinstallationer påpekas både forna och aktuella tillgänglighetsbrister i stadsmiljön som framförallt drabbar minoriteter. Här redogör Lisa Torell för begreppen queer och funktionsvariationer ur ett historiskt perspektiv samtidigt som hon målar på stora frottage med pastellkritor för att synliggöra viktiga markeringar. Hon tar upp hur den kvinnliga befolkningen under en tid begränsats av att publika toaletter enbart bestod av pissoarer. I filmen *Trottoarkanten fasas ner* kritiserar anpassningen till cyklisterna och rullstolsburna på trottoarer runt om i Tromsø.

Jag frågar vilka platser som lyckats bäst med inkludering i stadsmiljön.

– I Norge, där jag har bott i nästan sex år nu, har man lyckats allra sämst. Norge har fruktansvärt dålig stadsplanering. Där är det du som privatperson som bestämmer om du ska sanda/skotta eller ej vilket betyder att ingen gör det! Så ser det generellt ut i hela landet. Systemet är baserat på att var och en tar ansvar. Det är jättefint på ett sätt men det bygger också på att man har tid, har en fungerande kropp och pengar.

Visar värderingar

Vad kan man utläsa om samhällsplanering utifrån trottoaren?

– Jag tycker att man ser väldigt tydligt från land till land vilket intresse man har för befolkningen, hur mycket människor är värda och också hur rikt ett land är – hur demokratiskt det är.

Stadsplanering avslöjar om det är ett samhälle som vi delar eller ett individsamhälle, menar Lisa Torell.

– Det finns en anledning till att bänkar i det offentliga rummet ser likadana ut. Det signalerar till medborgare att bänkarna är till för allmänheten. Om alla hade sett olika ut hade man kanske tänkt

att de varit privata och då hade man kanske inte vågat sätta sig där.

Med sin konst hoppas Lisa Torell blottlägga tillkortakommanden i uppbyggnaden av staden samtidigt som hon önskar att göra folk mer medvetna om sin närmiljö, lyfta fram hantverk som vi annars inte uppmärksammar och belysa hur dessa grundstenar fyller en viktig funktion för olika samhällsgrupper beroende på behov.

Lyfter fram yrkesutövare

Ofta bär hon reflexväst i sitt arbete, något hon medger kan uppfattas som en appropriering men som även kan ses som ett sätt att lyfta fram en viss typ av yrkesutövare.

– Folk tänker överlag att asfaltering sker maskinellt men det finns alltid en person närvarande som ser till att få asfalten att ligga i en speciell lutning så att bilar inte kör av vägen. Det är ingenting man lär sig på några timmar. ●

FOTO: RO BOT

Lisa Torell är performancekonstnär.

»Trottoaren är en fantastiskt offentlig plats!